

Nr 324

Av herr **Strandler m. fl.**, om viss ändring av bestämmelserna angående industrigarantilån.

Frågan om ett rikare och mera differentierat näringsliv på landsbygden har varit föremål för uppmärksamhet vid åtskilliga tillfällen under senare år. Den starka befolkningsströmmen från landsbygden, mindre städer och samhällen till de stora städerna har utgjort bakgrunden till denna aktivitet och den oro denna avspeglar. Det torde emellertid icke vara någon överdrift att konstatera att, ehuru i och för sig verksamma åtgärder av olika slag vidtagits, man ändock icke lyckats åstadkomma någon synbar minskning i befolkningsomflyttningen. De vid senaste årsskiftet bekantgjorda ändringarna i befolkningsavseende utgör det färskaste exemplet härpå.

De drivkrafter, som ligger bakom denna omflyttningsprocess, är svåra att precisera. Sannolikt inverkar de s. k. trivselförhållandena i icke ringa utsträckning. Storstadsmiljön kan man inte och bör man inte försöka efterapa i andra områden. Detta utesluter emellertid icke att från kommunernas sida mycket kan göras för att skapa en mera trivselbetonad miljö. Avgörande för utvecklingen torde ändock vara sysselsättningsmöjligheterna, varvid självfallet förekomsten av industriell verksamhet får anses vara av fundamental betydelse.

Undertecknade är fullt medvetna om att frågan om industriens lokalisering är ytterst komplicerad. Från det enskilda företags sida är det helt naturligt främst företagsekonomiska synpunkter som blir avgörande. Tomt- och byggnadskostnader, transport- och arbetskostnader är härvid ofta det som väger tyngst. Närheten till andra företag kan tillmätas betydelse. I ett samhälle med full sysselsättning kommer i många fall tillgången på lämplig arbetskraft att vara helt avgörande för dispositionerna.

Även om man självfallet måste tillmäta de rent företagsekonomiska synpunkterna den allra största betydelse, får man ändock icke bortse ifrån att de samhällliga synpunkterna i denna fråga kan vara värda att beakta. Det enskilda företaget behöver endast se till de egna kostnaderna och kalkylera med dem. Samhället måste däremot dessutom lägga till alla kostnaderna för bostäder, kommunikationer, skolor och andra gemensamma anläggningar. Om därför befolkningsströmmen från landsbygd, samhällen och mindre städer till de större städerna leder till att nya anlägg-

ningar av detta slag måste åstadkommas i de expanderande områdena, medan kanske samtidigt i de andra områdena nyttjandefrekvensen starkt minskar, har detta naturligtvis stor betydelse ur samhällsekonomisk synpunkt, speciellt i ett läge då investeringsresurserna är otillräckliga med hänsyn till anspråken. Härtill kommer att om befolkningsomflyttningen får fortsätta ett eller annat decennium till, blir det kommunalekonomiska underlaget för alla de kollektiva anläggningar, som människorna i ökad utsträckning kräver, i många kommuner alltför litet. Redan nu kan på sina håll konstateras uppenbara svårigheter i detta avseende.

Enligt vår mening är det ytterst betydelsefullt att den av arbetsmarknadsstyrelsen i samarbete med industrien bedrivna lokaliseringsverksamheten intensifieras. Byggnadsregleringen torde också ge vissa möjligheter, som det i dagens situation finns all anledning att utnyttja. Vi förutsätter att så sker. Jämsides härmed skulle det emellertid vara av allra största värde om även de mera positivt inriktade åtgärderna kunde bli mera omfattande och effektiva. Vi syftar härvid främst på stödet åt företagarföreningarnas verksamhet samt den sedan budgetåret 1954/55 bedrivna försöksverksamheten med industrigarantilån, som enligt riksdagens beslut bör vara lokaliseringspolitiskt inriktade. Beträffande anslagen till företagarföreningarnas administration och utlåning noterar vi att dessa enligt Kungl. Maj:ts förslag föreslås höjda. Ehuru vi anser att denna verksamhet är av så stor betydelse att ännu större höjning i och för sig skulle ha varit befogad, vill vi dock med hänsyn till angelägenheten av återhållsamhet i statsutgifterna icke nu yrka på en sådan.

Rörande verksamheten med industrigarantilån kan konstateras att denna betytt ett icke föraktligt tillskott till de positiva lokaliseringspolitiska åtgärderna. Enligt uppgifter i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln beviljades under föregående budgetår garantier för över 100 lån med ett sammanlagt lånebelopp av ca åtta miljoner kronor. Emellertid synes den av den samhällsekonomiska situationen betingade kreditåstramningen till en del ha minskat denna verksamhets omfattning under de senaste månaderna, varvid även den lokaliseringspolitiska effekten av verksamheten i motsvarande mån minskat. Företag, som det av lokaliseringsskäl skulle vara angeläget att stimulera via denna kreditform, kan i många fall icke komma i åtnjutande av den enbart av den anledningen, att vederbörande icke kan placera ifrågavarande lån å någon kreditinrättning. Dessa svårigheter har uppstått genom att kreditinrättningarna vid en återhållsamhet i den allmänna kreditgivningen också måste vara återhållsamma beträffande garantilånen, eftersom dessa icke är prioriterade utan måste pressas in i den ram, som anger gränsen för utlåningen.

Såsom har framhållits i det föregående fästes vid handläggningen av

industrigarantilånen stort avseende vid lokaliseringssynpunkterna i syfte att åstadkomma ökad industriell verksamhet i de områden och landsdelar detta från det allmännas synpunkter kan anses angeläget. Vid en utpräglad högkonjunktur, sådan som den vi nu har, torde möjligheterna att intressera till etablering av företag utanför de större städerna till följd av bristen på arbetskraft vara större än eljest. Det är i ett sådant läge angeläget att med positiva åtgärder kunna knyta an till och utnyttja dessa ökade förutsättningar. Detta skulle bl. a. kunna ske genom garantilåneverksamheten, om denna icke samtidigt — också till följd av den extrema högkonjunkturen — hämmades genom kreditrestriktionerna. Ett ändamålsenligt utformat kreditstöd synes nämligen vara en av de allra effektivaste formerna för en positiv lokaliseringspolitik.

Undertecknade är väl medvetna om de principiella betänkligheter, som kan hysas gentemot en prioritering av lån för ett visst ändamål. Ramen för industrigarantilånen är enligt Kungl. Maj:ts proposition angiven till tio miljoner kronor för nästa budgetår. Olägenheten av att låta en utlåning av denna relativt ringa omfattning gå vid sidan om kreditrestriktionerna kan reellt sett inte få tillmätas alltför stor betydelse. För undertecknade framstår det så angeläget att fullt utnyttja industrigarantilånens lokaliseringspolitiska effekt, att vi av den anledningen, trots de betänkligheter som kan anföras, anser oss böra förorda en viss prioritering av dessa lån. Denna synes lämpligast kunna ske på så sätt att industrigarantilån ej inräknas i de utlåningskvoter, som av riksbanken rekommenderats bankaktiebolag, sparbanks och försäkringsbolag. En sådan prioritering bör ske så snart denna är administrativt möjlig att åstadkomma och således utan avvaktan på ändring i konjunkturläget.

Undertecknade räknar med att den ordning här föreslagits kan komma att starkt öka antalet ansökningar om industrigarantilån, dock föreslås här icke — främst med hänsyn till nuvarande konjunkturläge — någon utökning av den ram på tio miljoner kronor, som av Kungl. Maj:t föreslagits gälla för nästa budgetår. Vid den mera omfattande sovring bland de lånsökande, som således sannolikt måste bli en följd av vårt yrkande, förutsätter vi att sysselsättnings- och lokaliseringssynpunkterna tillmätas avgörande betydelse i de fall företagsekonomiska och personliga förutsättningar för beviljande av industrigarantilån anses föreligga. Den centrala handläggning, som gäller för ifrågavarande lån, synes oss härvid vara en garanti för att verksamheten konsekvent utformas i enlighet med det klart uttalade lokaliseringspolitiska syftet med densamma. Denna omständighet är ägnad att minska betänkligheterna mot den ordning här föreslagits.

Under hänvisning till det anförda hemställer vi,
att riksdagen ville besluta, att industrigarantilån jäm-
likt Kungl. Maj:ts kungörelse den 4 juni 1954 (nr 409)
tills vidare må lämnas av ifrågavarande kreditinrättningar
utan avseende på vad i riksbankens överenskommelse med
kreditinrättningarna föreskrives beträffande hållande av
kassareserv eller viss utlåningskvot.

Stockholm den 26 januari 1956

Nils G. Strandler

A. Gillström

Hjalmar Nilsson
